

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підтверджую

Декан філологічного факультету

І. С. Бондаренко

2023 року

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

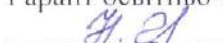
підготовки бакалавра
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
освітньо-професійна програма Українська мова та література

Укладач: Бакаленко Ірина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук доцент,
доцент кафедри української літератури

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 1
від «28» серпня 2023 р.
Завідувач кафедри
української літератури

 Н. В. Горбач

Гарант освітньо-професійної програми
 Н. В. Горбач

Ухвалено науково-методичною радою
філологічного факультету

Протокол № 1
від «05» вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
філологічного факультету

 І. Л. Мацегора

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	<i>Галузь знань</i> 03 – Гуманітарні науки	Нормативна Дисципліни професійної підготовки	
Розділів – 2	<i>Спеціальність</i> 035 Філологія <i>Спеціалізація</i> 035.01 Українська мова та література <i>Освітня програма</i> Українська мова та література	3-й	4-й
Загальна кількість годин – 150 год.		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7	Рівень вищої освіти: бакалаврський	28	10
		Практичні	
		14	12
		Самостійна робота	
		108	-
		Вид контролю	
		екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Згідно з освітньо-кваліфікаційними вимогами до випускників філологічного факультету університету курс методики викладання української мови має не лише навчально-прикладний характер і не обмежується розробкою практичних рекомендацій, необхідних для студентів педагогічних закладів освіти, а спрямований на здійснення складнішого завдання – систематизацію теоретичних засад і обґрунтування практичних рекомендацій сучасної методики мови як педагогічної науки і як практичного керівництва в майбутній педагогічній діяльності.

Мета курсу полягає у формуванні професійних умінь та навичок майбутніх учителів-словесників, які покликані виховати національно свідому, духовно багату мовленнєву особистість, яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови – її стилями, типами і жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Відповідно до поставленої мети **головними завданнями** методики викладання української мови є: сформулювати у майбутніх вчителів-мовників національно свідоме ставлення до української

мови як рідної і державної мови, розуміння її значення як предмета шкільного навчання і засобу вивчення інших курсів; озброювати студентів знаннями зі сфери української лінгводидактики, на основі яких вони могли б досягати свідомого і міцного засвоєння учнями програмового матеріалу з рідної (української) мови, ефективно організовувати навчальну діяльність школярів з цього предмету, формувати пізнавальну самостійність учнів; навчити майбутніх словесників самостійно працювати з науково-методичною літературою; стимулювати науково-методичну творчість студентів, прагнення вдосконалювати свою педагогічну освіту, прищеплювати творче ставлення до вчительської праці; апробувати отримані професійні знання і вміння під час проходження педагогічної практики.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **ЗНАТИ**:

- методологію й основні етапи становлення й розвитку методики викладання української мови;
- зміст і концепцію мовної освіти на сучасному етапі;
- етапи та особливості мовної освіти у школах різних типів;
- закономірності засвоєння української мови;
- принципи, методи та прийоми викладання мови;
- специфіку сучасного уроку української мови та його альтернативні моделі;
- основи інформаційної культури студента-філолога;
- особливості проведення факультативної та позакласної роботи з української мови;
- якості та особливості мовленнєвої культури вчителя-словесника;
- різновиди усного мовлення вчителя-словесника та невербальні способи спілкування.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **УМІТИ**:

- здійснювати аналіз шкільних програм;
- аналізувати наукову та методичну літературу з метою використання її у процесі підготовки конспектів з мови;
- складати конспекти уроків з мови;
- проводити уроки з української мови в середніх і старших класах під час педагогічної практики;
- працювати з передовим методичним спадком, інтегрувати в урок мови нові інформаційні технології, сформувані власний індивідуальний стиль;
- виробити самостійне методичне бачення з вивчення обраного мовного матеріалу та практично застосовувати сформовані вміння та навички у майбутній педагогічній діяльності;
- володіти навичками виразного читання;
- писати курсові й дипломні роботи з проблем викладання української мови.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

Програмні компетентності		Результати навчання
Інтегральна	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в процесі навчання і професійної діяльності	<i>Знати</i> сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності <i>Уміти</i> творчо, критично, аналітично добирати і використовувати сучасні методики і технології, зокрема й інформаційні, задля досягнення навчальних і професійних цілей
Загальні	Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, опрацьовувати	<i>Знати</i> традиційні і сучасні джерела інформації, можливості інформаційних і комунікаційних технологій у процесі вивчення російської мови

	та аналізувати інформацію з різних джерел, зокрема з використанням інформаційних і комунікаційних технологій	<i>Уміти</i> знаходити та використовувати джерела інформації про актуальні проблеми та основні тенденції розвитку історичного мовознавства, працювати з бібліотечними фондами, фаховими філологічними виданнями
	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	<i>Знати</i> прийоми й методи історичного аналізу мовного матеріалу. <i>Уміти</i> виокремлювати характерні риси мовних одиниць, на основі часткових виявів мовних фактів узагальнювати, систематизувати мовний матеріал
	Дотримання етичних норм, повага до різноманіття та мультикультурності в процесі навчання і професійної діяльності	<i>Знати</i> етичні норми як передумову виконання професійних обов'язків <i>Уміти</i> діяти відповідно до етичних міркувань, соціально свідомо, коректно, із урахуванням різноманітності та мультикультурності у колективі
	Здатність виявляти, ставити та вирішувати актуальні фахові проблеми, працюючи в команді та автономно	<i>Знати</i> теоретичні проблеми, пов'язані з вивченням російської мови, перспективи удосконалення знань та особливості їх застосування в умовах зміни умов діяльності та професійних завдань <i>Уміти</i> в команді та самостійно з високим рівнем автономності виявляти, ставити та вирішувати фахові проблеми у процесі професійної діяльності
	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях та професійній діяльності	<i>Знати</i> вимоги навчальної програми з російської мови в загальноосвітніх навчальних закладах <i>Уміти</i> реалізовувати в навчальній програмі з російської мови в ЗЗСО відомості з історії тих чи інших мовних явищ

Фахові	Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку та становлення російської літературної мови, її лексичний склад, граматичну будову, текстотворчі ресурси, дотримуватись лексичних, граматичних, стилістичних та правописних норм	<p><i>Знати</i> основні періоди розвитку та становлення російської літературної мови, її лексичний склад, граматичну будову, текстотворчі ресурси, а також лексичні, граматичні, стилістичні та правописні норми, історію таких процесів, як асиміляція, дисиміляція тощо</p> <p><i>Уміти</i> визначати безпосередні причини, що викликали фонетичні, граматичні та інші зміни конкретних слів, виявляти загальні закономірності розвитку й перебудови мовної системи</p>
	Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання російської мови, спрямованих на розвиток індивідуальних творчих здібностей учнів	<p><i>Знати</i> основні теоретичні положення історичної граматики</p> <p><i>Уміти</i> вільно користуватися системою теоретичних знань з історичної граматики, виконуючи різноманітні за складністю завдання.</p>
	Уміння здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різних стилів і жанрів	<p><i>Знати</i> зовнішні чинники (міжмовні контакти, суспільні, історико-культурні умови життя народу), які зумовлюють розвиток мови, зміни в її структурі</p> <p><i>Уміти</i> аналізувати будь-яке мовне явище в діахронічному та синхронічному аспектах</p>
	Здатність використовувати естетичний потенціал російської мови задля створення сприятливого психологічного клімату, що сприяє навчанню всіх учнів	<p><i>Знати</i> виховні можливості та естетичну цінність творів давньої літератури, їх зорієнтованість на суспільні цінності</p> <p><i>Уміти</i> добирати ілюстративний матеріал з програмних шкільних творів давньої літератури для ілюстрування історії тих чи інших мовних явищ та процесів із метою інтелектуального та літературно-естетичного розвитку учнів, формування і розвитку особистості</p>

Міждисциплінарні зв'язки: Курс «Методика викладання української мови» є необхідною складовою частиною вивчення фахових дисциплін та спецкурсів, професійної та практичної підготовки студентів-філологів. Він дає можливість дати студентам ґрунтовні знання про основні закономірності вивчення української мови, найбільш доцільні принципи, методи, прийоми та технології навчання, сформулювати у них знання, вміння й навички викладання курсу української

мови в середніх навчальних закладах усіх типів, творче методичне мислення й достатній рівень методичної компетенції.

Курс «Методика викладання української мови» тісно пов'язаний з філософією, естетикою, дидактикою, педагогікою, психологією, теорією та історією літератури та мовознавством. Взаємодія названих дисциплін у навчальному процесі створює наукове підґрунтя для осягнення знаннями, вміннями та навичками з методики мови. Зокрема дають можливість використовувати матеріали й дані зазначених наук не в повному обсязі, а лише необхідне, актуальне та ефективне для формування методичної компетентності майбутнього вчителя-словесника: виявляють сенс наукової діяльності; взаємодію наукової та інших сфер діяльності, тобто розглядають науку з точки зору практики, суспільства, культури, людини; вирішують завдання удосконалення, раціоналізації наукової діяльності; визначають шляхи вирішення проблем – опису та аналізу етапів наукового дослідження; аналізу мови науки; виявлення сфери використання окремих прийомів і методів (пояснення, доказ, експеримент); аналізу дослідницьких принципів, підходів, концепцій (редукціонізм, елементаризм, системний підхід та інші).

Розділ 1. Історія та теорія методики викладання української мови як науки

Тема 1. Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі

Предмет і завдання методики. Концептуальні засади навчання української мови. Концепція мовної освіти. Державний стандарт мовної освіти в Україні. Рідна мова – основа інтелектуального і духовного розвитку особистості. Значення шкільного курсу української мови та його місце серед інших навчальних дисциплін. Мета й завдання української мови (рідної й нерідної) у шкільній освіті. Зміст і принципи побудови шкільного курсу. Лінгвістичні основи навчання української мови. Основні умови навчання української мови. Комунікативне спрямування у навчанні української мови. Основні аспекти навчання мови в середній школі.

Тема 2. Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи розвитку методики викладання української мови

Зародження методики викладання мови. Розвиток методики викладання словесності в ХІХ ст. (вклад українських письменників у справу розвитку методики викладання української мови, створення шкільних підручників українською мовою, «Буквар» Тараса Шевченка, система мовної освіти С. Русовою, педагогічна діяльність Ф. Буслаєва, В. Стоюніна, І. Срезневського, К. Ушинського, В. Водовозова, В. Острогорського та інших). Становлення української методики викладання мови в ХХ ст. (методичні концепції Л. Булаховського, С. Чавдарова, В. Масальського, А. Медушевського, М. Шкільника, М. Тищенко, І. Синиці, М. Бардаш, О. Беляєва та інших). Актуальні проблеми сучасної методики викладання мови в школі: загальні питання викладання мови в школі, посилення виховної функції уроків мови, підвищення розвивальної функції навчання засобами мистецтва слова, удосконалення форм і методів викладання мови в школі.

Тема 3. Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах

Зміст і принципи побудови курсу «Рідна мова». Основні етапи вивчення української мови. Варіативність структури і змісту курсу «Рідна мова» в 5-9 і в 10-11 класах. Поглиблений курс української мови. Факультативні та спеціальні курси української мови. Принципи побудови шкільних підручників. Особливості навчання української мови у школах з російською мовою викладання.

Тема 4. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови

Зв'язок методики навчання мови з психологією і дидактикою. Реалізація зв'язку мови (мовлення) і мислення в навчальному процесі. Мовленнєва діяльність та її компоненти. Основні психічні процеси під час навчання мови. Мотиви учіння. Рівні сприймання мовного матеріалу. Мовні та

мовленнєві уміння і навички. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання української мови. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання. Принципи навчання мови.

Тема 5. Технологія навчання української мови

Технологія навчання мови. Методи і прийоми навчання української мови. Характеристика методів навчання. Програмоване навчання. Комп'ютеризоване навчання. Інтерактивні методи навчання. Системний підхід у навчанні мови. Проблемність у навчанні. Вивчення програмового матеріалу укрупненими частинами. Засоби навчання.

Тема 6. Теорія і практика сучасного уроку мови

Проблема уроку в сучасній лінгводидактиці. Класифікація уроків. Особливості структури уроку мови. Технологія сучасного уроку мови. Нетрадиційні (нестандартні) уроки. Планування уроків мови та підготовка до них. Спостереження й аналіз уроку.

Тема 7. Специфіка уроку української мови

Сучасне науково-методичне уявлення про урок української мови та його альтернативні моделі. Типології класно-урочних форм з мови (концепції С. Чавдарова, О. Петровської, Є. Дмитровського, В. Онищука, О. Текучова, М. Махмурова, М. Успенського, М. Позднякова, П. Афанасьєва, О. Біляєва, М. Баранова та інших). Нові підходи до класифікації уроків мови. Сучасний урок мови в школі: умови вдосконалення уроку мови; методична специфіка уроку мови; основні вимоги до сучасного уроку мови. Структура уроку мови, ланцюжок навчальних ситуацій: традиційна структура (чотиричленна) й поетапна. Особливості структури кожного типу уроку. Нестандартні уроки та методика їх проведення. Ефективність уроку в кабінеті мови.

Тема 8. Сучасний учитель мови

Вимоги до вчителя мови: учитель словесності як предметник, як вихователь, як людина; самоаналіз учителя; пам'ятка учителя мови; напрямки мовознавчо-методичного пошуку. Планування роботи вчителя мови: планування програмового матеріалу; методичне об'єднання вчителів-словесників; школи передового педагогічного досвіду; облік праці та звітність учителя мови. Система діяльності вчителя-словесника: наукова організація праці (НОП), конструкторська діяльність, творчий характер фаху, технологія новаторства, участь учителя-словесника в педагогічному експерименті з методики мови; громадсько-політична діяльність вчителя-словесника, його місце і роль в житті суспільства. Удосконалення кваліфікації й підвищення майстерності вчителя мови; вивчення, узагальнення й поширення передового досвіду вчителя-словесника; самоосвіта вчителя мови; науковий аналіз роботи та методична допомога вчителю. Інноваційні технології викладання української мови: дидактична евристика, інтерактивне навчання, сугестопедична навчальна система, концентроване навчання, текстотворення, комп'ютерні технології, продуктивне навчання, модульно-розвивальна система навчання як одна із форм ведення діалогу «текст – учень – учитель». Технічні засоби на мовних заняттях: діафільми та діапозитиви, навчальні кінофільми, звукові посібники, телебачення, мультимедійний комп'ютер, Internet.

Розділ 2. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії

Тема 1. Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії

Аналіз змісту розділів «Фонетика», «Графіка» та «Орфоєпія» в чинних програмах і підручниках з рідної мови. Прийоми формування в учнів орфоєпічних дій. Шляхи подолання фонетичних діалектизмів у мовленні учнів. Попередження помилок, викликаних явищем інтерференції. Прийоми з'ясування співвідношення між вимовою і написанням у словах. Робота з довідковою літературою. Значення писемного мовлення в житті суспільства. Відмінності у засобах вираження та сприймання усної й писемної форм мовлення. Особливості роботи над розділом «Графіка» в

середніх та старших класах. Моделювання структури і змісту різнотипних уроків вивчення фонетики й орфоєпії.

Тема 2. Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору

Психологічні, лінгвістичні, методичні засади навчання лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Мета й завдання навчання розділів «Лексикологія», «Фразеологія», «Будова слова» та «Словотвір». Зміст шкільного курсу лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Аналіз чинних програм щодо вивчення зазначених розділів. Принципи методики лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Своєрідність використання методів, прийомів та засобів навчання мови на уроках лексикології й фразеології, будови слова та словотвору. Шляхи подолання труднощів засвоєння учнями лексичної системи української мови та у виділенні морфем. Особливості методики фразеології. Система тренувальних прав з лексикології та фразеології, будови слова та словотвору.

Тема 3. Особливості вивчення морфології та синтаксису

Лінгвістичні основи методики вивчення морфології та синтаксису в школі. Значення, завдання і зміст вивчення морфології та синтаксису в шкільному курсі. Лінгводидактичні та власне методичні принципи навчання морфології та синтаксису. Методи, прийоми та засоби теоретично-практичного вивчення морфології та синтаксису. Вивчення морфології та синтаксису у зв'язку з іншими розділами мовознавства. Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів на різних етапах засвоєння морфологічної та синтаксичної теорій. Шляхи подолання труднощів у вивченні частин мови та синтаксичних одиниць.

Тема 4. Методика навчання орфографії

Орфографія в шкільному курсі української мови (зміст, мета, завдання). Основні напрями розвитку методики навчання орфографії. Граматичний і антиграматичний напрями. Орфографія в радянській школі. Загальні принципи навчання орфографії. Свідомість і автоматизм у процесі оволодіння правописом. Роль граматики, орфографічних правил, читання під час вивчення орфографії. Принципи українського правопису, залежність від них навчання орфографії. Поняття про орфограму. Основні правописні терміни. Методи й прийоми навчання орфографії. Система орфографічних вправ і види робіт у навчанні орфографії. Наочність на уроках орфографії. Робота над формуванням орфографічних навичок. Подолання помилок інтерферентного характеру.

Тема 5. Методика навчання пунктуації

Місце і значення розділу «Пунктуація» в шкільному курсі мови. Завдання пунктуації відповідно до вимог чинних програм. Урахування принципів пунктуації в реалізації навчальних завдань. Методичні прийоми навчання пунктуації. Види тренувальних вправ з пунктуації. Бібліографічний огляд праць з проблем пунктуації.

Тема 6. Словникова робота на уроках української мови

Лінгводидактичні основи словникової роботи. Зміст і форми словникової роботи. Словникові вправи. Лексична робота на уроках граматики. Робота над словом на уроках мови та інших предметів. Робота зі словниками. Формування лексичних умінь і навичок.

Тема 7. Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія)

Основні напрями роботи з розвитку мовлення і принципи мовленнєвої підготовки учнів. Мовленнєвознавчі поняття і шляхи їх засвоєння. Ознайомлення з мовленнєвими нормами та комунікативними якостями мовлення. Характеристика мовлення учнів: види, форми й типи мовлення. Удосконалення рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Аудіювання, читання. Робота над продуктивними видами мовленнєвої діяльності. Говоріння, письмо. Джерела й методичні прийоми роботи з розвитку мовлення. Диференційована система робіт з розвитку зв'язного мовлення: проблема класифікації; система письмових робіт; види творчих робіт;

варіативність системи; формування вмінь і навичок з розвитку мовлення. Види вправ з розвитку писемного мовлення учнів середніх класів: репродуктивні; репродуктивно-оцінні; твори різних жанрів; твори й перекази. Твори в старших класах: вимоги до учнівських творів; підготовка учнів до написання твору. Види переказів. Помилки в мовленні учнів.

Тема 8. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики

Предмет і завдання шкільної стилістики. Функціонально-стилістичне спрямування у вивченні мови. Робота зі стилістики в початковій школі. Опрацювання стилів мовлення у 5-7 класах. Узагальнення і систематизація знань зі стилістики. Формування стилістичних умінь та навичок. Стилiстичнi вправи. Елементи риторики в 5-9 класах. Уроки риторики в старших класах.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Історія та теорія методики викладання української мови як науки

Тема 1. *Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі*

Тема 2. *Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи розвитку методики української мови*

Тема 3. *Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах*

Тема 4. *Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови*

Тема 5. *Технологія навчання української мови. Теорія і практика сучасного уроку мови*

Тема 6. *Специфіка уроку української мови. Сучасний учитель мови*

Розділ 2. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії

Тема 7. *Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії*

Тема 8. *Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору*

Тема 9. *Особливості вивчення морфології*

Тема 10. *Особливості вивчення синтаксису*

Тема 11. *Методика навчання орфографії та пунктуації*

Тема 12. *Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія)*

Тема 13. *Словникова робота на уроках української мови. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики*

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ 1. Історія та теорія методики викладання української мови як науки								
Тема 1. <i>Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі</i>	11	2	2	7	12	1	1	10
Тема 2. <i>Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи</i>	2	2	--	--	--	--	--	--

розвитку методики української мови								
Тема 3. Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах	19	2	2	15	20	1	1	18
Тема 4. Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови	4	2	2	--	3	1	2	--
Тема 5. Технологія навчання української мови. Теорія і практика сучасного уроку мови	19	2	2	15	21	1	2	18
Тема 6. Специфіка уроку української мови. Сучасний учитель мови	20	2	--	18	20	1	--	19
Разом за розділом 1	75	12	8	55	76	5	6	65
Розділ 2. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії								
Тема 7. Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії	10	2	--	8	10	--	--	10
Тема 8. Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору	2	2	--			--	--	
Тема 9. Особливості вивчення морфології	3	2	1		2	1	1	
Тема 10. Особливості вивчення синтаксису	3	2	1		2	1	1	
Тема 11. Методика навчання орфографії та пунктуації	20	2	2	16	22	1	2	19
Тема 12. Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія)	12	2	2	8	13	1	2	10
Тема 13. Словникова робота на уроках української мови. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики	10	2	--	8	10	1	--	9
Разом за розділом 2	60	14	6	40	59	5	6	48
Усього годин	135	26	14	95	135	10	12	113

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Методика викладання української мови як наука і навчальна	2	1

	дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі		
2	Становлення та розвиток методики викладання мови. Шляхи розвитку методики української мови	2	--
3	Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах	2	1
4	Закономірності навчання української мови. Психологічні та дидактичні основи навчання мови	2	1
5	Технологія навчання української мови. Теорія і практика сучасного уроку мови	2	1
6	Специфіка уроку української мови. Сучасний учитель мови	2	1
7	Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії	2	
8	Особливості вивчення лексикології та фразеології, будови слова та словотвору	2	
9	Особливості вивчення морфології	2	1
10	Особливості вивчення синтаксису	2	1
11	Методика навчання орфографії та пунктуації	2	1
12	Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія)	2	1
13	Словникова робота на уроках української мови. Основні напрями роботи зі стилістики та риторики	2	1
	Разом	26	10

6. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Українська мова як навчальна дисципліна в загальноосвітній школі. Аналіз практичного досвіду з методики викладання української мови	2	1
2	Програма і підручники з української мови. Планування навчального матеріалу з української мови	2	1
3	Психологічні й дидактичні основи навчання української мови. Методи, прийоми та засоби викладання української мови в школі	2	2
4	Проблема типології уроків української мови. Сучасний урок української мови, його структурні елементи. Особливості технології сучасного уроку української мови. Інноваційні технології навчання у процесі вивчення української мови	2	2
5	Загальні питання вивчення граматики. Особливості вивчення морфології та синтаксису	2	2
6	Методика формування в учнів орфографічних та пунктуаційних навичок. Види диктантів та методика їх проведення	2	2
7	Підготовка до уроків розвитку зв'язного мовлення в процесі вивчення мови в школі	2	2
	Разом	14	12

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

1	Методика викладання української мови як наука і навчальна дисципліна. Концепція мовної освіти на сучасному етапі <i>Здійснити аналіз методичної періодики, скласти системний коментар одного з видань за рік</i> <i>За матеріалами методичної періодики проаналізувати методичну розробку уроку української мови, обґрунтувавши доцільність методів, прийомів та видів роботи</i>	7	10
2	Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах <i>Календарно-тематичне планування уроків української мови</i>	7	9
3	Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах <i>Рецензія шкільного підручника з української мови</i>	8	9
4	Теорія і практика сучасного уроку мови <i>План-конспект уроку української мови</i> <i>Представити обладнання одного з уроків української мови</i>	8	9
5	Теорія і практика сучасного уроку мови <i>Розгорнутий конспект уроку української мови</i> <i>Використання інноваційних технологій навчання на уроках української мови</i>	10	10
6	Методика навчання фонетики, графіки, орфоєпії <i>Моделювання структури і змісту різнотипних уроків вивчення фонетики й орфоєпії</i>	8	10
7	Методика навчання орфографії <i>Система орфографічних вправ і види робіт у навчанні орфографії</i>	8	10
8	Методика навчання пунктуації <i>Добір текстів для проведення диктантів та переказів</i>	8	9
9	Робота із розвитку зв'язного мовлення учнів (мовленнєва змістова лінія) <i>Критерії і норми оцінювання письмових робіт з української мови</i>	8	10
10	Теорія і практика сучасного уроку мови <i>Аналіз уроку української мови</i> <i>Користуючись схемою аналізу уроку, проаналізувати відвіданий у школі урок мови</i>	7	9
11	Сучасний учитель мови <i>Форми позакласної роботи з мови</i> <i>Факультативні заняття з мови</i>	8	9
12	Основні напрями роботи зі стилістики та риторики <i>Елементи риторики в 5-9 класах. Уроки риторики в старших класах</i> <i>Методика удосконалення мовних знань, умінь і навичок з мови та культури мовлення учнів старших класів</i>	8	9
	Разом	95	113

8. Види контролю і система накопичення балів

Вивчення дисципліни «Методика викладання української мови» передбачає такі види контролю: усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування; письмовий контроль у вигляді контрольних робіт, самостійних письмових робіт, виконання індивідуальних та аудиторних завдань, поточного тестування.

№	Види контрольного заходу /кількість контрольних заходів/ кількість балів	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
Розділ 1				
1	Підготовка, презентація й обговорення теоретичних питань та виконання практичних завдань на занятті	16	0-1	16
2	Самостійне проходження тесту / виконання практичного завдання за матеріалом Розділу 1: Теми 1-3 (за умови виконання тесту / практичного завдання не менше ніж на 85%)	1	0-4	4
3	Самостійне проходження тесту / виконання практичного завдання за матеріалом Розділу 1: Теми 4-7 (за умови виконання тесту / практичного завдання не менше ніж на 85%)	1	0-4	4
4	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу Розділу 1 проводиться в письмовій формі	1	0-6	6
Усього за Розділом 1		19		30
Розділ 2				
5	Підготовка, презентація й обговорення теоретичних питань та виконання практичних завдань на занятті	16	0-1	16
6	Самостійне проходження тесту / виконання практичного завдання за матеріалом Розділу 2: Теми 8-10 (за умови виконання тесту / практичного завдання не менше ніж на 85%)	1	0-4	4
7	Самостійне проходження тесту / виконання практичного завдання за матеріалом Розділу 2: Теми 11-14 (за умови виконання тесту / практичного завдання не менше ніж на 85%)	1	0-4	4

8		Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу Розділу 2 проводиться в письмовій формі	1	0-6	6
Усього за Розділом 2			19		30
9	Підсумковий контроль - екзамен	Підсумковий контроль у вигляді контрольного тестування та виконання практичних завдань	1	0-40	40
Усього			38		100

Система накопичення балів, які може отримати студент, базується на таких критеріях:

1. Розкриття теоретичного матеріалу – від 0 до 1 бала:

– **1 бал** ставиться, якщо студент: ґрунтовно і повно викладає матеріал; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені; викладає матеріал послідовно й правильно з точки зору норм сучасної літературної мови; відповідь відзначається багатством словникового запасу, точністю використання морфологічних категорій і синтаксичних конструкцій; досягнута стильова єдність і виразність тексту завдання. Загалом допускається один недолік у змісті і один мовленнєвий недолік, одна граматична помилка;

– **0,75 бала** ставиться, якщо студент, висвітлюючи питання, дає відповідь, що задовольняє ті ж попередні вимоги, але допускає деякі помилки, які сам виправляє, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні, а саме: зміст викладеного матеріалу в основному достовірний, але є деякі фактичні неточності; є незначні порушення у послідовності викладу думок; лексична і граматична будова мовлення загалом досить різноманітна; стиль відповіді відзначається достатньою виразністю. У цілому допускається не більше двох недоліків у змісті і не більше трьох мовленнєвих недоліків; не більше двох граматичних помилок;

– **0,5 бала** ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає фактичні неточності і помилки у формуванні відповіді; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; має незначний словниковий запас, використовує одноманітні синтаксичні конструкції; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Загалом допускається: не більше чотирьох недоліків у змісті та п'яти мовленнєвих недоліків; не більше чотирьох граматичних помилок;

– **0 балів** ставиться, якщо студент не знає більшої частини вивченого матеріалу; допускає у формулюванні речень помилки, що спотворюють зміст відповіді; допускає багато фактичних неточностей; порушує послідовність викладу думок; має обмежений словниковий запас; часто трапляються випадки неправильного слововживання; не розуміє суті поставлених додаткових запитань.

2. Виконання практичного завдання, самостійної письмової аудиторної роботи – від **0** до **4 балів**:

- **4 бали** ставиться, якщо студент виконав завдання без жодної помилки;
- **3 бала** ставиться, якщо студент допустив 1- 2 помилки;
- **2 бала** ставиться, якщо студент допустив 3-4 помилки;
- **1 бал** ставиться, якщо студент допустив 5-6 помилок.

3. Критерії оцінювання контрольних заходів.

1. Самостійне тестування студента за Розділом 1 і Розділом 2 оцінюється по **4 бали**. Кожна правильна відповідь 1 тесту оцінюється **0,5 балами**.

2. Контрольна робота за Розділами № 1 і № 2 оцінюється по **6 балів**. Кожна правильна відповідь 1 тесту оцінюється **0,5 балами**.

3. Підсумковий контроль передбачає відповідь на 10 тестових запитань, кожне з яких оцінюється в 1 бал, та відповіді на одне теоретичне та одне аналітичне запитання, кожне з яких оцінюється 15 балами.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FХ	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. – К.: Академія, 2004. – 324 с.
2. Беляєв О. М., Мельничайко В. Я., Пентилюк М. І., Передрій Г.Р. Методика вивчення української мови в школі. – К.: Радянська школа, 1987. – 137 с.

3. Беляєв О.М. Сучасний урок української мови. – К.: Радянська школа, 1981. – 176 с.
4. Беляєв О.М., Симоненкова Л.М., Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т. Навчання української мови в 10 – 11 класах: Посібник для вчителя. – К.: Освіта, 1998. – 143 с.
5. Гуманітарні технології. – К.: Видавничий дім «КМ Academia», 1994. – 243 с.
6. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) // Освіта. – грудень. – № 44, 45, 46.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Дмитровський Є. М. Методика викладання української мови в середній школі. – К.: Радянська школа, 1965. – 278 с.
9. Дорошенко С.І. Методика викладання української мови в школі / С.І.Дорошенко, М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко та ін. – К.: Вища школа, 1992. – 234 с.
10. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.
11. Кочан Н.І., Захлюпана Н.М. Словник-довідник з методики викладання української мови. – Львів, 2002. – 249 с.
12. Методика вивчення української мови в школі. /За ред. О.М.Біляєва. – К.: Вища школа, 1987. – 286 с.
13. Методика викладання української мови в середній школі / За ред. І.С.Олійника. – К.: Вища школа, 1989. – 386 с.
14. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах. / За ред. М.І. Пентиліук К.: Ленвіт, 2000. – 302 с.

Додаткова

1. Алексєєва Т. Розвивальне навчання – основа формування творчої особистості // УМЛШ. – 2003. – № 5. – С.17-19.
2. Баханов К. Що ж таке технологія навчання? // Шлях освіти. – 1999. – № 3. – С. 24- 34.
3. Беляєв О.М. Методика мови як наука //Дивослово. – 2002. – С.20-50.
4. Беляєв О.М. Сучасний урок української мови. – К.: Радянська школа, 1981. – 168 с.
5. Варзацька Л., Дворецька Л. Види мовних завдань у структурі інтегрованого уроку рідної мови і мовлення в 5 класі // УМЛШ. – 2004. – № 4. – С.4-7.
6. Голуб Н., Дяченко Н., Остапенко В., Шляхова В. Технологія сучасного уроку рідної мови. – Черкаси: Відлуння, 1999. – 148 с.
7. Довга О.М. Як писати твір //Методичний посібник. – К.: Просвіта,1997. – 158 с.
8. Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови. – К.: Радянська школа, 1995. – 251 с.
9. Дорошенко О.А. Нестандартність при вивченні української мови в середній школі. // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 2–3. – С.20–21.
10. Забашта Л. Узагальнення й систематизація знань з української мови. 10 клас. – К.: Освіта, 1991. – 168 с.
11. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 261 с.
12. Кабінет української мови у середньому і вищому навчальному закладі: Навчальний посібник / М.М. Духовна, Т.П. Терновська, Є.І. Колоєсникова та ін. За заг. ред. М.М. Духовної. – К.: Радянська школа, 1995. – 76 с.
13. Падалка О.С. та ін. Педагогічні технології. – К.: Українська енциклопедія. – 1995. – 298 с.
14. Плиско К. Принципи, методи і форми навчання української мови. – Харків: Основа, 1995. – 162 с.
15. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: А.С.К., 2005. – 154 с.
16. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 146 с.
17. Педагогічні інновації в сучасній школі. – К.: Освіта, 1994. – 184 с.
18. Потапенко О.І. Гурткова робота з української мови в 4-8 класах. – К.: Радянська школа, 1989. – 156 с.
19. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. – К.: Партнер, 1997. – 178 с.

10. Інформаційні ресурси

Острів знань <http://ostriv.in.ua/>
 Українська педагогіка <http://ped.sumy.ua/>
 Українська філологія <http://filology.info/>
 Все для вчителів, учнів, батьків... <http://superschool.com.ua/>
 Всеукраїнський рекламно-інформаційний журнал «Сучасна освіта» <http://www.s-osvita.com.ua>
 Вчителю-словеснику <http://1slovo.ucoz.com/>
 Вчитель вчителю, учням та батькам <http://teacher.at.ua/>

Дивослово: щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України <http://dyvoslovo.com.ua/>
 Для вчителів української мови <http://www.glazova.org.ua/>
 Довідник школяра <http://lessons.com.ua/>
 Допомога учням, студентам, учителям у вивченні й викладанні української мови та літератури. Сайт Скрипник М.Ю. <http://skripnikmarina.ucoz.ua/>
 Еверест філології. Блог вчителя української мови та літератури Телішевської Л.С. <http://tsybulyanskabigmirnet.blogspot.com/>
 Електронне фахове видання «Українська мова і література в школі» <http://www.ukr-in-school.edu-ua.net/>
 Записник сучасного вчителя <http://notatka.at.ua/>
 Інформаційно-методичний сайт http://ippo.org.ua/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1
 Методичний портал <http://metodportal.net/>
 Мовний світ. Блог вчителя української мови та літератури СЗШ № 99 м. Львова Білокурої Наталії Ігорівни <http://nbilokura.blogspot.com/>
 Наша школа: Портал вчителів України <http://www.nashaskola.org.ua/>
 Освіта.ua <http://osvita.ua/>
 Освітній портал - все про освіту в Україні <http://www.osvita.org.ua>
 Офіційний сайт української мови <http://ukrainskamova.at.ua/>
 Педагогічне веб-портфоліо http://web-portfoliomakeeva.blogspot.com/2012/04/blog-post_7220.html
 Персональний сайт вчителя української мови, літератури та інформатики Галіби О.А. http://olena-galiba.edukit.kr.ua/informaciya_pro_zaklad/uroki_ukrainsjkoj_movi/
 Персональний сайт учителя української мови та літератури <http://ukrainka.ucoz.com/>
 Сайт вчителів української мови та літератури <http://ukrmetod.at.ua/>
 Слово-диво. Для вчителів української мови <http://slovo-divo.ucoz.ua/>
 Українська мова та література. На допомогу вчителю http://ridnamova.ck.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=28
 Українська мова та література <http://ukrmova.dn.ua/index.html>
 Уроки державної мови <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
 Сайт педагога-исследователя <http://sv-sidorov.ucoz.com/>
 Навчальні програми - Нормативні документи 2012-2013 <http://slovo-divo.ucoz.ua/>
 Сайт вчителів української мови та літератури, світової літератури ukrmetod.at.ua/
 Офіційний сайт української мови, повна збірка правил <http://ukrainskamova.at.ua/>
 Сайт для учителів української мови і літератури. Українська мова. Українська література. Зарубіжна література. Позакласна робота <http://internet-centr.dp.ua>
 Для вчителя української мови та літератури, розробки уроків www.uroki.net/
 Самоосвіта вчителів української мови та літератури (Інтернет-ресурси на допомогу вчителям-словесникам <http://skvschool2.ucoz.ru>

Словники, довідники:

1. <http://ethnology.ucoz.ua/publ/7-1-0-17>
2. <http://language.br.com.ua/>
3. <http://www.mova.info/Page.aspx?11=62>
4. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
5. http://kovalenko.ucoz.ru/Frazeol_slovnyk_ukr_movy_Uzhchenky_1998_OCR..pdf
6. <http://www.ukrlit.vn.ua/info/dict/index.html>
7. http://ulif.org.ua/ulp/dict_all/index.php

Періодика:

1. http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/Umlsh/index.html
2. <http://dyvoslovo.com.ua/>
3. <http://www.nas.gov.ua/institutes/ium/journal/Pages/default.aspx>
4. http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/sch/index.html

Науково-методичні сайти:

1. <http://vchitel.com.ua/>
2. <http://slovesnykvilnyansk.blogspot.com/>

3. <http://slovesnik.ucoz.com/>
4. http://rosmova.blogspot.com/2009/11/blog-post_858.html
5. http://skvschool2.ucoz.ru/load/samoosvita_vchiteliv_ukrajinskoji_movi_ta_literaturi_internet_resursi_na_dopomogu_vchiteljam_slovesnikam/1-1-0-19
6. http://zg31movaua.at.ua/load/internet_resursi_na_dopomogu_vchiteljam_slovesnikam/1-1-0-4
7. http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_20/
8. http://alma-mater.lnpu.edu.ua/magazines/elect_v/NN5/08navmvs.pdf
9. <http://choippo.edu.ua/?p=3841>
10. <https://sites.google.com/site/itloippo/korisni-posilanna>
11. <http://www.glazova.org.ua/>
12. <http://www.uroki.net/docukr.htm>
13. <http://ukrmetod.at.ua/>